

Il-Fratellanza tar-Rużarju fil-Belt tal-Isla mwaqqfa fil-Knisja tal-“Porto Salvo” fl-1598

« minn Joseph Haber »

Ninsabu resqin lejn ix-xahar ta' Settembru, ix-xahar li fih ahna s-Sengleani niċċelebraw b'tant heġġa l-festa tat-Twelid tas-Sultana ta' Beltna, Ommna Marija Bambina. F'Malta għall-grazzja t'Alla, d-devozzjoni lejn il-Madonna hija antika u kbira hafna, u f'bosta bliest u rħula tagħna ghadek issib xi għaqdiet iddedikati propriu lill-Madonna, li bil-hidma sfeqa tagħhom ikomplu jxerrdu dejjem aktar id-devozzjoni lejn Ommna Marija Santissma u t-talba tant sabiha tar-Rużarju Mqaddes. Nahseb li taqblu mieghi jekk nghid li meta nsemmu l-Madonna, ma tistax ma ssemmix ukoll it-talba tar-Rużarju. Marbuta ma' din it-talba, f'Malta ssib għexieren ta' għaqdiet iffurmati minn gruppi ta' rġiel devoti tal-Madonna, li l-ghan tagħhom huwa li jkomplu jkabbru d-devozzjoni lejn il-Madonna. Dawn l-ghaqdiet jissejhū Fratellanzi, u għalhekk xieraq li llum nikteb xi haġa dwar waħda mill-eqdem Fratellanzi tar-Rużarju li nsibu f'Malta. Qiegħed nirreferi għall-Fratellanza tar-Rużarju li nsibu fil-belt tal-Isla. Din hija t-tieni l-eqdem Fratellanza li ġiet imwaqqfa f'beltna, u bħal dik ta' qabilha ma kinetx imwaqqfa fil-Knisja Parrokkjali, iżda f'dik tal-Porto Salvo fuq ix-xaqliba l-ohra ta' beltna.

Kif hemm miktub f'kotba antiki fl-arkivju tal-Kolleġġjata tal-Isla, nafu li l-fratellanza tar-Rużarju

twaqqfet ufficjalment f'Beltna fit-13 ta' Jannar tal-1598, fil-Knisja tal-Madonna tal-Porto Salvo, illum imsejha ta' San Filippu. Il-Bolla tal-

erezzjoni tfasslet u ġiet approvata mill-Vigarju Ġenerali nnifsu tad-Dumnikani, Patri Angelo Tuminello, li f'dik is-sena kien qiegħed iżur il-

Il-Fratellanza fil-Festa tar-Rużarju 2009.

Il-Fratellanza tar-Rużarju fil-Festa tal-Madonna tal-Porto Salvo fl-2008.

kunventi Dumnikani f'Malta. Din giet iffirmata propriu fil-kunvent tad-Dumnikani gewwa l-Birgu, wara li l-Isqof Gargallo kien ta l-kunsens tieghu. Però ta' min jghid ukoll li f'kitbiet oħra aktar antiki, fosthom fil-viżta Pastorali tal-1594, insibu li x'aktarx sa minn qabel din id-data, jidher li ga kienet teżisti għaqda ta' rgiel devoti tal-Madonna, li kien jieħdu hsieb l-Artal tar-Rużarju f'dik il-Knisja, tant hu hekk li hemm miktuba stqarrija ta' Dun Leonard Felici, ir-rettur innifsu tal-imsemmija Knisja ta' dak iż-żmien, fejn jghid bir-rabta kbira li kien ga hemm bejn il-Fratellanza u l-Artal tar-Rużarju, u jsemmi wkoll il-heġġa u d-devozzjoni li kellhom il-fratelli.

Hafna mill-ewwel fratelli f'din l-għaqda x'aktarx li kien bahħara u nies lix-xogħol tagħhom kien konness mal-port, però żgur li magħħom kien hemm ukoll membri li kellhom snajjet ohra wkoll. Huma sa minn dan iż-żmien bikri tal-Fratellanza, kien jieħdu sehem attiv

fil-funzjonijiet u l-purċiżjonijiet li kienu jkunu cċelebrati fl-Isla, infatti hemm ukoll miktub li kien jilbsu konfratiji u muzzetti bojod. Kitba oħra antika li nkitbet fit-28 ta' Frar tas-sena 1618, tħid li f'dik is-sena kien hemm mat-30 fratell fil-Fratellanza tar-Rużarju tal-Isla. (Ta' min ifakk li f'din l-istess sena

kienet waslet fl-Isla b'mod mill-aktar providenziali l-istatwa għażiża ta' Ommna Marija Bambina). Nafu li sa mis-sena 1602, il-fratellanza ga kienet torganizza purċiżjoni f'gieh il-Madonna tar-Rużarju. Dan ifisser li l-fratellanza tar-Rużarju kienet minn tal-bidu nett, jekk mhux l-ewwel waħda fl-Isla, li kienet torganizza purċiżjoni li fiha kienet tingarr statwa ta' fratellanza. Dawn il-fratelli, flimkien mal-ewwel retturi tal-Fratellanza Dun Leonard Felici, kien jieħu ħsieb sew tal-Artal tar-Rużarju, li sa dak iż-żmien kien għadu fil-Knisja tal-“Porto Salvo”, u fuqu kien jitqaddes bosta quddies. Jingħad ukoll li l-fratelli kienu rgiel ta' mgħiba tajba u devoti hafna tal-Madonna.

Fl-1666, fi żmien il-Kappillan Franġisk Azzopardi, din il-Fratellanza flimkien mal-Artal tagħha kienet ġiet trasferita ghall-knisja tal-Vitorja (Parroċċa 1581). F'dan l-artal, li ġewwa din il-knisja kien jinsab fuq il-lemin tal-maġġur, kien hemm impittrin fuq it-tila, il-Verġni Marija bil-Bambin fi ħdanha. Fuq rashom kelhom kuruna tal-fidda, u mad-dawra tagħhom kien hemm ukoll impittrin xeni mill-misteri tar-Rużarju. Fil-parti ta' fuq tal-prospettiva tpitter kwadru żgħir li jirrappreżenta t-Trasfigurazzjoni ta' Kristu, tifkira tat-titular li kien hemm qabel ma' dan l-artal sar tar-

Il-Fratellanza tar-Rużarju fil-Festa tal-Qalb ta' Gesu ħdej il-Knisja ta' San Filippu fl-2010.

Rużarju. Hemm miktub li fl-1679, il-fratellanza tar-Rużarju kellha l-akbar numru ta' fratelli fost il-fratellanza l-ohra fl-Isla, madwar 150 fratell. Dan juri li din il-fratellanza minn dejjem kienet wahda mill-kbar u ta' certa importanza gewwa Beltna.

Il-fratelli Rużarjanti kienu nies li barra l-htiġijiet spiritwali tagħhom, kien jaħsbu wkoll ghall-apparat u l-armar li kellha bżonn il-fratellanza biex tkun tista' tużahom waqt il-purċijsjonijiet tagħha. Infatti mill-inventarju li kien sar f'Jannar tas-sena 1715, nafu li l-fratellanza kellha tagħha 76 konfratija. Jissemmew ukoll tliet standardi ta' damask abjad. Il-kruċċetta, il-midaljun u s-surgentina kienu kollha tal-fidda. Jissemmew ukoll żewġ slaleb li kienu jintużaw fil-purċijsjonijiet. (nixtieq inkun naf x'tip ta' slaleb kienu u x'sar minnhom!!) Għalkemm ma sibt l-ebda tagħrif dwar l-ewwel statwa li kellha l-fratellanza, nafu li fl-1749 saret statwa ġidida tal-Madonna tar-Rużarju bil-Bambin fi ħdanha, mnaqqxa fl-injam mill-iskultur Pietro Felici. Din damet tintuża fil-purċijsjonijiet tal-fratellanza għal madwar 140 sena, meta għal xi raġuni fl-1888 fi żmien il-prokuratur Dun Stiefnu Camilleri, ingiebet statwa oħra minn Franza, li hi proprju l-istess wahda li għandha llum, u ġadet post dik ta' qabel. Fl-istess sena din l-istatwa l-ġidida sarulha żewġ raġġieri tal-fidda, wahda għal ras il-Madonna u l-ohra ghall-Bambin, mill-argentier Paolo Busuttil. F'Ottubru tal-istess sena saret kuruna prezzyu ta' 15-il post u tpoġġiet f'idejn il-Madonna u l-Bambin. Ftit taż-żmien wara kienet saret talba mill-Parroċċa tal-Imseida biex tinxtara l-istatwa l-antika tar-Rużarju, u għalhekk fil-laqha generali tad-29 ta' Novembru tal-1891, kien ġie deċiż li dik l-istatwa tinbiegħ għal somma żgħira ta' flus lil din il-Parroċċa. Il-kuntratt ta' dan il-ftehim għandu l-firem tas-sacerdot Stiefnu Camilleri u l-kjeriku Giuseppe Adami. Dan Giuseppe Adami kelli jkun l-Arċipriet tal-

L-istatwa tal-Madonna l-antika li ġiet mogħtija l-Parroċċa tal-Imseida.

Isla fl-1921, sena mill-aktar glorjuža għal Beltna, minhabba l-avvenimenti straordinarji tal-ghoti tal-Bażilika lill-Kolleġġjata u l-Inkurunazzjoni Solenni tal-Bambina tagħna. Din l-istatwa llum tistgħu tarawha fis-sagristija tal-Knisja tal-Imseida taħbi it-titlu tal-Madonna tal-Karmnu.

Sa nofs is-snini tletin tas-seklu l-ieħor, il-fratellanza tar-Rużarju kienet dejjem minn ta' quddiem

nett għas-sehem tagħha f'dak kollu li kienet torganizza l-parroċċa. Iżda malli faqqet it-Tieni Gwerra Dinjija, u meta fl-1940 f'Malta bdew neżlin l-ewwel bombi, waqqfu hesrem l-aktivitajiet u l-purċijsjonijiet reliġjuži esterni tista' tħid f'Malta kollha, u allura ankè fl-Isla ma baqgħux jidhru dawk il-purċijsjonijiet sbieħ bis-sehem tal-fratellanza li Beltna kienet tant magħrufa għalihom. Kienet telfa kbira għat-tradizzjoni u l-kult reliġjuż f'pajjiżna, li għal bosta sekli missirijietna għexu b'tant devozzjoni fl-ibl u fl-irħula tagħna.

Hekk kif spiċċat il-gwerra, u l-hajja bil-mod il-mod bdiet ġejja xi ffit għan-normal, uħud minn dawk il-fratellanza reġgħu ingħaqdu u ppruvaw ikomplu bl-aktivitajiet tagħħom. Żgur li fl-Isla reġgħu bdew jidhru l-fratellanza tat-Trinità u dik tal-Kurċifiss, iżda għalkemm kien hemm tentattivi biex fratellanza oħra, fosthom dik tar-Rużarju jerġgħu jqumu fuq saqajhom, jidher li d-destin ried mod ieħor u dan ma seħħx, u b'hekk il-fratellanza tar-Rużarju flimkien mal-ohrajn dahlet f'rasha twila ta' 'l fuq minn nofs seklu.

Fl-Isla kienet tinhass hafna n-nuqqas ta' fratellanza Marjana, proprju f'Belt taħbi il-harsien tal-Madonna, fejn kull ***Senglean ta' veru*** jiftahar kemm tassew iħobb

L-ewwel dehra tal-Fratellanza tagħna fit-toroq tal-Isla f'Għnejja 2010.

Il-Fratellanza tar-Rużarju fit-Transulazzjoni tal-Bambina tas-sena 2007.

lil Marija Bambina. U kien proprju dan il-ħsieb li qanqalni biex flimkien ma' rgiel oħra devoti tal-Madonna, nerġġu nqajmu din il-fratellanza antika ddedikata lil Ommna Marija, taht it-titlu tal-Madonna tar-Rużarju Mqaddes, u nagħtuha hajja ġdida. Aħma xtaqna li bhala wlied din il-Belt tal-Madonna, nuru mħabbitna lejn is-Sultana tagħna, billi flimkien inkomplu nxerrdu d-devozzjoni lejn il-Vergni Mbierka, u lejn it-talba tar-Rużarju Mqaddes, l-aktar talba għal qalb il-Madonna. Dan hu l-isbah rigal li bhala Sengleani qatt stajna nagħtu lill-patrunga tagħna, Ommna Marija Bambina.

Għalhekk wara bosta thejjijiet u laqghat, u wara li hadna l-pariri ta' persuni li setgħu u riedu jgħinuna f'dak li xtaqna nwettqu, nhar it-Tnejn 16 ta' Mejju 2005, iltqajna numru ta' rgiel Sengleani fis-sala tal-Gandlora, u kif konna ftehmna minn xħur qabel, weghħDNA lil xulxin li nerġġu nagħtu hajja ġdida lil din il-fratellanza. Infatti l-ewwel dehra tal-fratellanza tar-Rużarju fit-toroq tagħna wara tant u tant snin nieqsa, kien proprju xahar wara f'Għnejja, fil-festi ta' *Corpus Christi* u tar-Redentur. F'dawn l-okkażjonijiet il-fratellanza kellha 25 fratell bhala l-ewwel membri tagħha. Minn dakħin sal-lum il-fratellanza ma waqfet qatt tagħti s-servizz tagħha fil-Parroċċa.

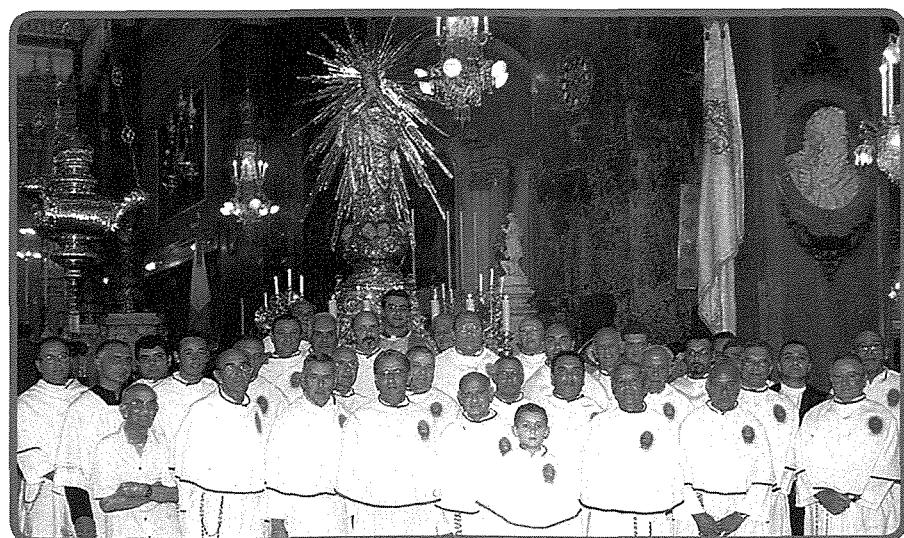
Il-fratellanza tar-Rużarju tfassal

il-hidma tagħha matul is-sena fuq żewġ impenji principali:

- L-ewwel impenn ikun li niddefendu dejjem u bla mistħija l-Isem Imqaddes t'Alla u tal-Madonna mill-vizzju mishut tad-dagħha, u li nkomplu nheġġu biex tingħad aktar ta' spiss it-talba tar-Rużarju Mqaddes.
- L-impenn l-iehor ikun li bhala fratellanza nikkoperaw dejjem mal-Arcipriet u s-Sacerdoti li jaħdmu fl-Isla, billi bil-partecipazzjoni tagħna nkomplu ntejbu w'insebbhu l-funzjonijiet reliġjużi, li jiġu cċelebrati fil-Parroċċa tagħna. B'hekk inkunu qed nimxu fuq l-eżempju ta' missirijietna, li b'impenn u heġġa kienu dejjem

jagħtu s-sehem tagħhom f'dak kollu li kien jigi organizzat fil-parroċċa tagħna, ghall-ġid tal-komunità Sngleani.

Illum il-Fratellanza tar-Rużarju tal-Isla għandha 1 fuq minn 80 fratelli miktuba magħha, u kważi kollha huma pprofessati fi ħdan din l-ġhaqda. Din iċ-ċerimonja tal-professjoni ssir kull sena, waqt quddiesa lejlet il-festa tal-Madonna tar-Rużarju. Hafna minn dawn l-irġiel Rużarjanti huma Sngleani jew għandhom qrabathom Sngleani. Xi wħud minnhom huma miżżewġin nisa mill-Isla u hafna minnhom joqogħdu gewwa Beltna. Nistgħu nghidu li l-fatt li kważi l-membri kollha għandhom konnessjoni diretta mal-Isla, jagħmel lil din il-Fratellanza veru wahda Sngleani, magħmula minn nies li għandhom għal qalbhom lill-Isla. Din minn dejjem kienet ix-xewqa tiegħi u ta' shabi l-fratelli l-oħra, li fl-Isla jkollna għaqda ta' rgiel li jkunu jħobbu u jixtiequ tassep il-ġid lil din Beltna, li fiha trabbejna u għexna l-biċċa l-kbira ta' hajnejha, u issa qeqħdin inrabbu wkoll il-familji tagħna. Dan il-fatt iqanqal fina sens ta' dover u entużjażmu, sabiex nagħmlu dak kollu li nistgħu għall-ġid tal-Isla tagħna u ta' dak kollu li huwa Snglean. Hadd ma jista' jħoss dan is-sens ta' dover u lejaltà lejn Beltna, jekk ma tkunx imwieled u għex il-ġewwa minn dawn is-swar kennija

Uħud mill-membri tal-Fratellanza tar-Rużarju mal-Bambina, fis-7 ta' Settembru 2008.

tagħna. Għalhekk nistieden lil kull min jixtieq li jingħaqad magħna f'din il-fratellanza, sabiex ma joqghodx lura milli jagħti s-sehem tiegħu, u jersaq lejn il-fratellanza tagħna. Magħna kulhadd huwa milquġi u kull membru huwa stmat bl-akbar rispett.

Ta' min ifakkarr ukoll li l-Fratellanza tar-Rużarju barra li tagħti s-servizz tagħha fil-Parroċċa tagħna, spiss tkun mistiedna sabiex takkumpanja f'diversi festi madwar Malta u Ghawdex. Dan juri l-impenn serju tal-membri ta' din il-Fratellanza, kif ukoll l-istima li din l-għaqda tagħna tgawdi f'bosta bliest u rħula f'pajjiżna. F'dawn il-hames snin li ilna flimkien, il-Fratellanza tar-Rużarju tat is-servizzi tagħha fil-Parroċċa tal-Qala fuq bażi regolari, fil-festa tal-Karmnu fil-Belt Valletta, bosta drabi kienet mistiedna fil-festa tal-Madonna ta' Liesse fil-belt ukoll, u għal aktar minn darba fil-Parroċċa tal-Marsa, fil-Furjana, ir-Rabat u l-Imdina, u f'ohrajn. Nixtiequ li kieku nkunu nistgħu nilqgħu l-isteddini kollha li ta' kull sena jsirulna, iż-żda kontra qalbna jkollna nirrifjutaw hafna u hafna steddiniet ohra minħabba l-impenji spiss li jkollha l-Fratellanza.

Armar li għandha l-Fratellanza

L-artal li jinsab fil-Kappellun tar-Rużarju fuq il-lemin tal-Artal maġġur ġewwa l-Bazilika, għandu:

- Il-kwadru mpitter mill-pittur Envin Cremona fis-sena 1957, u kien hallas għaliex l-Isqof Senglean, Mons. Emanuel Galea, li għal żmien twil kien ukoll il-prokuratur tiegħu. Fil-kwadru jidħru l-Madonna bil-Bambin fuq it-tron tagħhom, San Duminku u Santa Katarina, u figura ta' kavallier u ta' mara b'rāġel mejjet fi ħdanha. Dawn jiirrapprezentaw lil dawk il-Maltin li matul iż-żmien mietu martri jiddefendu r-religion nisranja. Fl-isfond jidħru wkoll is-Santwarji ta' Lourdes u ta'

Fatima. Fir-rokna tax-xellug ,in-naha t'isfel tidher l-arma tal-Isqof Emm. Galea.

2. Fil-mensa tal-istess artal, hemm miżmuma l-fdalijiet ta' San Onoratu li kienu ngiebu minn Ruma fl-1882.
3. F'niċċa taht il-kwadru hemm statwatal-*Ecce Homo* mahduma fl-injam mis-sacerdot Senglean Dun Bert Ellul, fis-sena 1783.
4. Fil-festa, dan l-artal ikun armat b'sett għandieri tal-metall abjad.
5. Sett statwetti mahduma minn Wistin Camilleri, li jiirrapprezentaw lil San Duminku, San Vincenz Ferreri,
6. Il-ventartal huwa tal-fidda, u sar fil-bidu tas-seklu għoxrin, u fuq disinn ta' Giacchino Galea.
7. Ghall-festa jinramaw ukoll missal u lampier, it-tnejn xogħol mill-ifjen tal-fidda, u li kienu saru wkoll fil-bidu tas-seklu għoxrin.
8. L-artal għandu wkoll sett karti tal-Glorja tal-fidda, xogħol li sar mill-argentier Paolo Schembri fl-1837.
9. L-artal jinkesa' b'sopratvalja tal-bellus, irrakkmtata bid-deheb li saret fl-1985.

L-istatwa tal-Madonna tar-Rużarju, kif ġiet imsebbha mill-fratelli Rużarjanti fl-2007.

10. Statwa tal-Madonna bil-Bambin, xogħol Franciż tas-sena 1888, armata bil-pedestall b'kollo. L-istatwa giet imnaddfa fl-1990 minn John Pace. Il-pedestall kien irrestawrat u ndurat fl-2007 minn Roderick Busuttil, wara li kien kummissjonat mill-Fratellanza tar-Rużarju. (Permezz ta' dan ir-restawr li sar bit-thabrik tal-fratellanza, l-istatwa tal-Madonna reġgħet bdiet tintrama fuq dan il-pedestall originali tagħha, peress li għal-ghexieren ta' snin l-istatwa kienet tintrama fuq il-pedestall tal-Kunċizzjoni).
11. Bradella maħduma ġidida mill-membri tal-Fratellanza fl-2007.
12. Surgentina tal-fidda maħduma minn Saverio Cannataci fl-1815, u restawrata fl-2006 mill-Fratellanza tar-Rużarju.
13. Midaljun tal-fidda maħdum fl-1810 minn Gio Carlo Cassar.
14. Żewġ standardi ta' damask abjad, wieħed minnhom antik hafna irrakkmat bid-deheb u armat b'kanna u kruċċetta tal-fidda, xogħol ta' Pawlu Busuttil tas-sena 1857. Dan

gie restawrat bit-thabrik tal-fratellanza fl-2008. Fl-istess sena sar ukoll ieħor ta' damask abjad u dekorat b'hajt kulur id-deheb ghall-festi sekondarji. L-ieħor huwa magħmul minn damask abjad, b'gallu u frenża lew id-deheb, u mżejjen b'ċoff sempliċi tad-damask abjad ukoll. Il-kanna u l-kruċċetta tiegħu huma magħmula minn metal abjad. Dan ix-xogħol sar kollu mill-membri tal-Fratellanza tar-Rużarju fl-2006.

15. Ghall-festi sekondarji hemm ventartal tal-injam indurat bid-deheb u nfurrat bid-damask, kif ukoll lampier antik tal-fidda maħdum f'Malta fi żmien il-Gran Mastru Pinto.

Żgur li l-organizzazzjoni ta' dawn l-irġiel kollha, u l-heġġa li għandhom ma kinetx tkun possibbli li kieku mhux ghall-ghajnuna u l-kuraġġ kontinwu li għandna minn bosta Parruċčani *Sengleani li bis-sincerità kollha u bi spiritu tassew nisrani* jixtiequ li jaraw il-hidma ta' din il-Fratellanza tissokta fil-gejjjeni. Ma' dawn hemm ukoll saċċerdoti hbieb tagħna li dejjem tawna l-pariri għaqlija tagħhom kull meta tlabnihom. Fost dawn ma nistax ma nsemmix lid-Direttur Spiritwali tagħna, l-Arcipriet il-Kan. Joe Grech, li bl-ghajnuna tiegħu niltaqgħu ta' kull xahar għal-laqqhat ta' formazzjoni spiritwali, u jgħina

ħafna biex nagħtu s-sehem tagħna fil-Parroċċa. Din l-ghajnuna kienet utli ħafna biex thajjar aktar irgiel jersqu lejn il-Knisja, u jipparteċipaw aktar f'dak kollu li jsir fil-Parroċċa. Hemm nies oħra li fis-silenzju kienu dejjem ta' ghajnuna kbira ghall-ghaqda tagħna. Lil dawn in-nies kollha, f'isem il-membri kollha tal-Fratellanza tar-Rużarju nixtieq nirringrazzjahom minn qalbi, filwaqt li nwiegħduhom it-talb kollettiv tagħna.

Fl-ahħar nett nixtieq nawgura l-Festa t-tajba, mimlija b'ferħ tassew nisrani, lil huti l-fratelli Rużarjanti kollha u l-familji tagħhom, u filwaqt li nirringrazzjahom tax-xogħol u s-servizz li regolarmen jagħtu matul is-sena kollha fil-Parroċċa tagħna, inheġġiġhom sabiex flimkien, b'rieda u heġġa dejjiema, nibqgħu nżommu ħajja din il-Fratellanza tar-Rużarju Mqaddes iddedikata lil Ommna Marija Bambina.

Il-Festa t-Tajba lis-Sengleani kollha, kif ukoll lil dawk li joqogħdu magħna f'din Beltna.

**Inti ħelwa, int sabiħa, int hanina,
Għalhekk b'Ommna,
int taf, għażiilnik.
Viva s-Sabiħa Bambina tagħna!!**

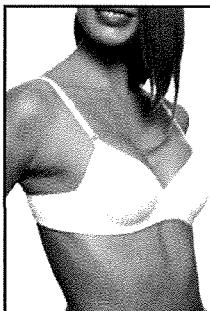
Ref:

- Il-Kotba dwar l-istorja tal-Isla ta' Patri Alessandru Bonnici.
- Artikli miktuba fuq Lehen il-Parroċċa.
- Il-ktieb "L-Imsida, il-biera u llum."
- App Msida libro Documenti Diversi f.5.

Tel: +356 21238558. Fax: +356 21241194

e-mail: info@cfamalta.com

Hidden Assets Ltd.
Specialists in Lingerie, Hosiery & Nightwear

Żabbar Road, Fgura PLA 16 – Malta

Tel / Fax: (00356) 2167 5295 • e-mail: info@hiddenassetsmalta.com

